

Disputatio politica de subditis sexti gradus, hoc est, artificibus & opificibus

<https://hdl.handle.net/1874/340903>

DISPUTATIO POLITICA,
DE
SUBDITIS SEXTI GRADUS

HOC EST,
ARTIFICIBUS & OPIFICIBUS.

Q V A M.

Favente Deo Opt. Max.

SUB PRÆSIDIO

Clarissimi Doctissimique Viri,

D. DANIELIS BERCKRINGERI,

Lib. Art. Magist. & Philosophiæ Practicæ atque

Eloquentiæ in Almâ Ultrajectinâ Professoris, ac

p. t. Rectoris Magnifici,

Publicè defendere conabitur,

JOHANNES WILHELMUS WEIDNERUS,

Ad diem 19 Decemb: horis locoq; solitis.

ULTRAJECTI,
Apud IOANNEM à WVAESBERGE,
Anno MDCXLVIII.

Amplissimis, Nobilissimis, Con-

sultissimis Viris,

DD. CONSULIBUS, SCABINIS, SENATORIBUS, SECRETARIIS, INCLYTI NEOMAGI, D. MECOENATIBUS & PATRONIS,

Opt: maximis, & maximis optimis,

Primitias haece studio-
rum suorum

Humiliter

Offert, dicat, dedicatque

JOH. WILHELMUS WEIDNERUS

Resp.

DISPUTATIO POLITICA,
DE
Subditis Sexti Gradus,

Hoc est,
Artificibus & Opificibus.

THESIS I

*Ordinem Mercatorum, in Ordine Subjectionis, coexcipiunt Artifices, & Opifices, quorum ordo & ipse haud supervacuis supernumerariisve in Republicâ. Quamvis enim vel ab ipso et Platone excludantur à jure civitatis, cujus hæc circumfertur lex, ne civium quisquam ulli opificio navet operam, jamquæ olim manuarii opifices exclusi sint à Republicæ honoribus, antequam summa rerum devolveretur ad plebem, adeoque nec Lycurgus in suâ Republicâ opificibus locum dederit, sed nec Romulus & Numa, de quorum instituto non licuit civibus opificia & sellularias artes exercere, quæ servis committebantur, ne quid in Rempublicam moliri possent, hiquæ apud Scythas quoque, & Persas, Lydosquæ, pro ignobilioribus sint habiti, quo aspectu Cicero eos fecem civitatis vocat, eò quòd horum, non tam artes quàm operæ, emanant, in quibus ipsa merces autoramentum servitutis, aquæ judicis sellâ eosdem arceat Ecclesiastes: *Melchior Junius quest: Pol: 61*: Tamen, sicut manus & pedes in corpore humano, ita hi in Republicâ perquam necessarii, interquæ, si minùs cives, minimùm subditos, quin immò & cives, cum Libyæ Ægypti reginâ numerandi, sicut manus & pedes inter membra. I. Quia ordo eorum in suo genere est honestus, ut qui probetur, non tantùm in Codice Sacro, sed etiam*

in Codice Civili. In Codice Sacro. Ita enim inquit Scriptura :
Qui gloriatur in jaculo, omnis faber & architectus, qui no-
ctem tanquam transit, faber ferrarius, sedens juxta incudem,
figulus, convertens pedibus suis rotam, unusquisque horum
in arte suâ sapiens, sine his omnibus non ædificatur civitas.
Ecclesiæ: 28. Eadem scriptura testatur, Be sacleem quendam vo-
catû esse à Deo, & spiritu ejus fuisse impletû, sapientiâ, inquâ,
scientiâ, & doctrinâ, omni in argêto, auro, ere, & ferro, sculpē-
dis lapidibus, atque opere carpentario, quicquid faber inve-
nire potest. *Exod*: 25. In Codice Civili, ut in quo nomina-
tim recensentur artifices, architecti, pictores, statuarii, alii-
quæ complures, si fides Junio citato loco. Alexander certè
Severus artium omnium corpora instituit, non paucis immu-
nitates largitus. Atque ad eò extat quæ lex de excusationibus
artificum, in hæc fere verba: Artifices, per singulas civitates
morantes, ab universis muneribus vacare præcipimus, quo-
niam discendis artibus ocium est accommodandum, quò ma-
gis cupiant & ipsi peritiores fieri, & suos filios erudire. Cur
tam ampliter, si non est honestus ordo? II. Quia idem peru-
tilis & pernecessarius. In omni quippè Republicâ bonè consti-
tutâ sex requiruntur, arma, quæ milites tractant, divitiæ, quæ
opulentos spectant, sacra, quorum sacerdotibus cura manda-
tur, judicia, quæ magistratibus cordi sunt, alimenta, quibus
agricolæ inserviunt, denique instrumenta varia, quæ artificum
sunt. Hinc Athenis juvenibus, postquam ad pubertatis annos
pervenissent, laudabili instituto proponebantur publicè varia-
rum artium instrumenta, quò in eâ arte institueretur, cujus in-
strumētis maximè delectarentur: Quin immò Solon legē tulit,
ne filius patrem alere cogeretur, qui non docuisset eum ali-
quam artem. Cur tam enixè, si non utilis & necessarius artifi-
cum ordo in Republicâ? Si non utilia & bis necessaria artificia?
Quæ nonnulli reges, vel exercitiij causâ, vel valetudinis ergò,
vel etiam propter utilitati conjunctam necessitatem haud o-
biter tractarunt, ut Demetrius Poliorcetes, Albertus Au-
strius,

strius, alii. Sanè haud parvum periculum hoc ipso nomine incurrendo incurrerunt Iudæi, cum nullus faber ferrarius esset in Israele, uti legere quæ est 1 Reg: 13. Sed & hætenus prodest hic ordo publico, quod ex eo optimi milites leguntur, præsertim ex fabris ferrariis, carpentariis, & universè iis, qui mascula opera tractant. *Idem ibidem. Timplerus lib: 1. Polit: cap: 5. q. 15.*

I I

Est ergo Artificum & Opificum ordo, quorum illi ab arte, artivè, hi verò ab opere, denominationem accipiunt, in bene lineatâ civitate, perquam ut honestus, ita utilis, & necessarius. Isquæ in quadruplici differentiâ ferè. Vel enim horum opera sunt τεχνικῶν τευ, artificiales & artificiosa, vel σαυωδῶν τευ, sordidatæ & sordidæ, vel δολικῶν τευ, serviles immò servæ, vel denique ἀγροῦς τευ, ignobiles, immò degeneres.

I I I

Artifices & Opifices, quorum opera sunt τεχνικῶν τευ, sunt cum alii, tam hi: Pictores, Fictores, Sculptores, Fusores, Structores, Saltatores, Gladiatorum, Histriones, denique Phygiones & Plumarii. Dicuntur τεχνικῶν τευ, quia in his multum artis, & nihil vel parum fortunæ, quales operæ Venatorum, Piscatorum, Aucupum.

I V

Pictores, ut hinc potissimùm incipiam, dummodò quod conducet Reipublicæ, sequantur, noxtiaquæ moribus relinquunt, non non locum habent suo loco in Republicâ. Olim certè pictura eo fuit in precio, ut in artium liberalium gradum reciperetur, eò quòd eruditionem præ se ferret magnâ, & commercii quid haberet cum Oratoriâ ac Poëticiâ, unde tacens poësis, & contrâ poësis loquês pictura indigetatur. Usque ad eò magni næ magi ingenii, rerum atque animalium species mente sic concipere, ut penicillo exprimantur! Ne dicam, ad climata & studia mundi tabulis delineanda hanc ipsam næ potenter prodesse. *Tholosanus lib: 15. de Rep: cap: 1.*

sect. 9. *Patricius de Regis Inst. lib: 1. tit: 10. & de Rep: lib: 3. tit: 14. Huc referas licet Fictores, qui fingunt, Sculptores, qui sculpunt, Fusores, qui fundūt, illi ex cerā, isti ex ligno, hi ex ære marmoreve. Fingi quippè propriè dicuntur, quæ è materiā molli, iisq; rebus, quibus facile est figuras indere, in statuas formantur, efformantur, sculpi verò atq; cælari, quæ è durā, fundi porrò, quæ ex utraq;*

V

Structores sive Fabri, & ipsi non negligendi in Repub., quoniam hos cōmendat ipse Deus, eò quòd sine iis civitas cōmodè extrui muniriq; nequeat, aut arma ad bellum parari. Vnde non puduit Vlysem se fabrum profiteri apud Homerum. Si fabri, non posthabendi. Ergò multò minùs Architecti, qui nihil ipsi operantur, sed tantùm præscribunt operas atq; opera operis, contrā quàm faciunt fabri, quorum nomen perquam generale, & ex adjectione ferè solet distingui. Arnisæus Doct. Polit. pag. 325.

V I

Saltatores sequuntur, quorum opera & ipsa artita sive artificiosa, ideoquæ toleranda in Republicâ, dummodò hæc eorum opera non sit infamis, qualis saltatio histrionica, & gesticulatoria seu mimica, Ionicaquæ, nominatim ἡ κωμωδικὸς ἢ κάρδιος, & ea, quæ est generis Epicœni, quæ ἀνδρογονανικὴ dicitur, contradistincta à solitariâ, qualis religiosa, militaris sive Pyrrhica, & Gymnastica communis, quæ non videtur improbanda P. Martyri, quoniam agilitas corporis Dei donum, siquæ corpus ordine ac numero, cumquæ decoro, moveatur, hoc non videtur posse vel debere reprehendi, modò in tempore, moderatè, ac citra offensionem fiat. Quemadmodum enim canere licet artificiosè, ita & saltare. Clas: 2. Loc: Commun: cap: 11. Verùm ego, quemadmodum hic ἀπύρα, ita ἐπίρα, ἐπίρα!

V I I

Gladiatores proximè jungo saltatoribus, quoniam horum exercitium artis, neque improbum per se, sed probum & probandum, ideoquæ retinendum in Republicâ. I. Quia, quem-

quemadmodum necessaria in civitate , ad animum & mores conformandos quæ faciunt, ita etiam , quæ conferunt ad exercitationem corporis. Talis namque esse debet institutio civium, ut non animo tantum, verum etiam corpore, opem ferat Reipublicæ : Atqui arte gladiatoria interveniente corporis robur augetur, aucto calore dilatantur membra , maxime in adolescentibus, valetudo conservatur, dum humores crassi consumuntur, totumque insuper corpus induratur. Sed & aliter civibus consulit gladiatoria, dum cives ruentes in se adversarios, arte magis , quam viribus, sustinere docet , uti premere cedentes, ita cedere prementibus, denique se, caput, corpus, vitam, fortunas, si ita fors ferat, tueri, non solo ferino robore, sed adhibito pro re sapientiæ sale. II. Quia per gladiatoriam alacritas in studiis litterarum excitatur , relevaturque fastidium. III. Quia pro gladiatoribus stant senatusconsulta pariter & edicta, nominatim Atheniensium , Spartanorum , Romanorum, Alexandri Severi Imperatoris, & aliorum complurium. *Melchior Junus Quæst. Polit. 53. Tholosanus lib: 15. de Rep: cap: 1.* Sub gladiatoribus comprehendo Lanistas, Athletas, Palæstritas, Pugiles, cognatos artifices.

V I I I

Histriones quod attinet, complectimur hoc nomine , non tantum Ludiones Scenicos , qui ad tibiæ sonos motus edebant compositos, sic dictos, vel ab *Histrionia*, vel ab *Histro*, vel ab *historia*, eò quod historias & res gestas saltando demonstrarent, quorum licentiam nonnihil aluit Augustus, repressit verò Tiberius, qui eos totam Italiam exegit, inque vincula duci jussit fautores eorum : Sed & Pantomimos, qui saltantes gestu pro voce utebantur, manibusque verba expediebant, clausis faucibus, & loquente gestu , de quibus decreta patrum maxime insignia: Ne domos pantomimorum senator introiret, ne egredientes in publicum equites Romani cingerent, neve alibi, quam in teatro , spectarentur, spectantiumque immodestiam exilio multandi jus esset prætoribus: Quin im-

mò

mò & Tibicines istos circumforaneos, qui frusto panis ad cantandum se conduci patiuntur, quos in infamium loco habent Canones, non propter Musicam, sed quòd eâ ad turpem quæstum abuterentur, dumquæ chordas, ut olim dicebat Diogenes Cynicus, benè temperant, mores animi distemperarent. Dico circumforaneos. Neque enim tibiæ & tibicinum usus in Republicâ improbandus, sed abusus tantùm. *Arnsæus in Doct: Polit. Patricius lib: 2. de Regn: & Reg: Instit: tit: 15. Schonborner lib: 3. Polit: cap: 5 2.*

IX

Phrygiones succedunt sive *Acupictores*, & *Plumarii*, quorum illi sic dicti, quòd acu pingerent, & vestes auro intexerent, quam texturam primi invenère *Phryges*, hi verò non tam à plumâ, quæ materia plumarii veriùs, quàm instrumentum, quàm à plumando, eò quòd vestimenta ex plumis avium conficerent, quo genere prisca luxuria delectata est. *Idem ib: cap: 47.* Sed ars hæc plumaria, magno Reipublicæ commodo, desita scilicet apud nostros.

X

Atque hæc opera artificum *τεχνικῶν ἔργων*, quæ arte constant: *Illa casu* *μαγίς*, ita interim, ut aliquid includant artis, sed aliquid, ut sunt opera *Venatorum, Piscatorum, Aucupii*. Quibus tamen & ipsis locus in Republicâ, tum ob necessitatem, tum ob utilitatem, jucunditatemquæ, ita tamen, ut *Ius Gentium*, quod variè coangustavit *Ius Civile*, non nimis rigidè urgeatur, exerceaturvé. *Schonborner lib: 3. Polit: cap: 46.*

XI

Artifices & Opifices, quorum opera sunt *Carav* *Καράβιοι*, sunt cum aliis, tum illi: *Fabri Ferrarii, Lignarii, Carpentarii, Murarii, Coementarii, Cerdones, Coriarii, Pelliones, Textores, Pannifices, Fullones, sive Mangones, Tinctores, Infectores, Sutores, Veteramentarii, Victimarii, Laniones, Fartores, Molitores, Pistores, Coqui, Nautæ, Pharmacopoi, Pharmacopola, Pigmentarii, Aconitarii, Unguentarii, Chirurgi, Barbitonfores, Vitriarii sive Fusores Vitri*. Dicuntur *Carav* *Καράβιοι*, quia

quia iis corpora tractantium scedantur, inquinantur, aut læduntur.

X I I

Fabri Ferrarii, Lignarii, Carpentarii, Murarii, Cæmentarii, omnes in sordido opificio versantur, alii magis, alii minus, omnes tamen, ad aurarium, argentarium, & vascularium usque fabrum inclusivè, si minus materialiter, minimum concomitantur.

X I I I

Cerdones, Coriarii, Pelliones, & ipsi sordidi sunt opificii, sordentisque, ut qui illiberalè ac sordidam artem *nō nigras,* id est, lucri causâ exercent, coriumque aut pellè parent, præparent.

X I V

Textores & Pannifices, ut non ita sordidi, ita sordidiusculi in comparatione, præsertim si corpori, nō tanquam domino, telam parent, sed tanquam ser vo, sic dicti, illi, vel à tegendo, vel à *nigras,* hoc est, filorum doctâ coordinatione, hi verò à panno & pannificio, uti placet originatoribus.

X V

Tinctores sive Infectores à sorditie hâc non extant immunes, diversi interim ab Offectoribus. Infectores namque sunt, qui alienum colorem in lanam conjiciunt, offectores verò, qui proprio colori novum officiant. Utrosque rejicit Basilus, qui omnem abscessè damnat tincturam. Nam neque ad frigus, inquit, propulsandum valet, neque ad regumentum habet aliquid amplius, quàm alia vestis, nisi solum vituperium: Quòd si oporteat aliquem alium colorem quærere, naturalis veritatis per se tinctura sufficiet. Quam ejus sententiam, quemadmodum de curiosâ & affectatâ tincturâ probâssim, ita de tincturâ in genere improbâssim. Quidni enim liceat naturæ addere artem?

X V I

Fullones hinc & Mangones, nec ipsi inde excepti, liberativè ab his sordibus, quoniam illi pannos excandiant, vestimenta-

quæ nitidant, hoc est, eluunt, atque in unum cogunt, inde cretâ candefaciunt, sive incretant, hi verò merces manu agunt, id est, comunt, ornant, fucant, poliunt, quò hoc carius vendant, & si quid est, quòd ipsis displiciat, aliquò lenocinio abscondunt, idquæ fallendi proposito, bis improbandi hoc nomine, tum quia ita sordidi, tum quia ita improbi. Huc referas licet Venalitiarios, qui corpora sive seruos nundinantur, hoc est, emunt venduntquæ, quos Græci ἀνθρώπων πηλούς & σαρματεμπούρους vocitant, sicut eos, qui canes & equos aluit mangonizatos in usum porro-venditionis, κύνες τρέφους καὶ ἵππων βοσκῆς, ἢ ἱπποκόμους.

X V I I

Sutores & Veteramentarii haud meliori loco sunt in Republicâ, ex quibus illi calceos conficiunt, hi reficiunt. Sed cur non meliori loco? Quia enim sutores sunt sutores, hoc est, sordidi artis professione, sive eos deducas à suo, idquæ principaliter & proximè, sive à setâ, quasi setores, idquæ instrumentaliter & remote. Quicquid sit, utilis & necessarius eorû ordo in Republicâ, quia calcei gestamè perutile & pernecessariû, tum ad tēgendos pedes, tû ad protegēdos cōtra obvias offensiones & offensationes. Quo fit, ut præstet calceari, quàm discalceatû incedere, utiquæ calceis, quàm sandaliis, crepidis, aut soleis. Contra Lycurgum, qui calceorum usu pueris interdixit, quò ipsâ nuditate pedes eorû redderentur, & duriores, & expeditiores, seruitutequæ hâc pedum liberarentur. Sanè sandalia crepidæ & soleæ agrotantium veriùs senumquæ gestamenta cum Philostrato, quàm juvenum & virorum, calceusquæ usu suo bonus, dum absit luxuria modò, qualis in Diocletiano, qui gemmas calceis inseruit, Heliogabalo, qui in calceis & ipse gestavit gemmas faberrimè sculptas, neque unquam calceamentum iteravit, Carino, qui nisi gemmatâ fibulâ in calceis usus non est. Calceum verò precipiorem pede sis vide, immò toto corpore, quin immò toto homine! *Schonborner lib: 3. Pol: cap: 47.*

XVIIP
Victimarii, Laniones, Fartores, qui ad cultum emunt pecudes & pecora, ut mox discindendo lacerent, id est, lanient, sordide professionis & ipsi, ideoque olim relegati extra urbem obfordes, præsertim lanii, qui iidem cum macellariis nostris, qui carnes in carnario publicè nostris moribus vendunt. Sed cur amoti ab urbe? Ne, si passim lanienam exercerent, totam urbem redderent pestilentem. Quo consilio & coriarii olim seclusi ab urbe. Corpora siquidem mortua objectat cerdo, ideoque ab urbe separatur. *Idem ibidem. Kirchnerus lib: 2 de Funer: Roman: cap: 24.*

XIX

Molitores, Pistores, Coqui, ministerio consimiliter utuntur, quod habet aliquid inquinamenti, ideoque merito ad hanc classem referuntur. Plusculum tamen interim habet sordium coquinaria, quam vel molitoria, pistoriavè. Unde cocus antiquitus, tam apud Lacedæmonios, quam apud Romanos, vilissimum mancipium æstimatione & usu fuit, illiberalibusque accensitus artificibus, & servilibus, (quanquã veteres Romani coquos nõ habuerint in servitiis,) donec paulatim, inestã Asiaticã luxuriã, coquinaria in precio majori esse, & quod antea ministerium fuerat, ars haberi cœpit. Atque adeo, fuit fuit tempus, cum ne aspirare quidem homo cocus ad aliquam dignitatem potuit, fuit tempus, cum Lacedemone nulli planè tolerarentur coqui, exceptis illis, qui jus atrum coquitarent, fuit tempus, cum qui in coquinariã paulò peritiores erant, scitamentorum, inquam, fabri, (quibus jungas licet pistores dulciarios, & qui Marzompane Italicum præparant,) urbe exesse juberentur, quin immò fuit tempus, quo pistores planè nulli fuerunt Romæ, fuit etiam tempus, cum coqui & pistores iidem essent, fuit denique tempus, cum, ut coquere, ita panes facere, opus foret mulierum. *Schonborner ib: cap: 46. Alexander ab Alexandro genial: dier: lib: 3. cap: 11, ubi memorat, Populum Romanum multa secula, non pane, sed pulte,*

vicitasse, pistoresque per annos ferè sexcentos, usque ad Per-
ficum bellum, nullos Romę fuisse, postmodum verò pistores
tostum panem lautioribus coquere solitos, reliquę autem
multitudini far, exindeque, quòd far pinserent, primitus pisto-
res dictos. Quòd enim veteribus molarum usus esset nullus,
sed fruges igne tostas in pilas coniectas pinserent, hinc pilo-
nes nuncupati, pistoresque. *Ibidem.*

X X

Nauta & ipsi in vili ac sordido opificio versantur, perquam
necessario tamen, cum non magis his carere possit aqua, quam
terra aurigis.

X X I

*Pharmacopæi, Pharmacopola, Pigmentarii, Aconitarii, Vnguentari-
rii*, etiam olim cum sordidis aut inhonestis numerati, quem-
admodum de Pharmacopolis colligit Lambinus ex illo Horatii:

Ambubajarum collegia, Pharmacopola.

Cæterum, sicut Pharmacopæus differt à Pharmacopolâ
usu artis, quorum alter ποιεί τῆ φάρμακον, alter verò πωλεί, licet cõ-
veniant usu loquendi ferè, ita uterq; differt ab Aconitario, qui
& ipse parat præparat quidem φάρμακον, sed calamitosum, unde
φάρμακον, venenum, & φαρμακός, veneficus, omnes à Pigment-
tario, qui colligit ac deponit herbas in xenone, Vnguentari-
oquę, qui curat atque accurat unguenta, quod genus homi-
num sordidis opificibus immiscet Plutarchus, aquę Lacedæ-
moniis urbe pullum refert Seneca, qui ipsi Augusto vitio da-
tum fuisse recenset, quòd patrem habuisset unguentarium.
Schonborner lib: 3. Polit: cap: 47. Arniseus Doct: Polit: p. 313.

X X I I

Chirurgi & Barbitonfores ejuldem sunt classis. Quamvis e-
nim professio chirurgorum non sit sordida à priori, seu ratio-
ne artis, est tamen à posteriori, sive ratione usus atque exerci-
tium, & istorum Clericis interdicitur, fortè etiam ob immanita-
tem, quam habet conjunctam in speciem. Vetustissimi inter-
rim instituti, cum horum mentio fiat apud Homerum, excul-
ta-

taque fit chirurgice in Ægypto à Philoxene , in Græciâ ab Hippocrate, Gorgiâ, Sostrato, Hierone, duobusque Apolloniis, in Italiâ porro à Tryphone & Evelpisto. Est autem chirurgi vocabulum sanè quàm generale, significans omnem operarium manuarium, chirurgiæ quoque vocabulum commune, denotans omnem artem, quæ actionem habet connexam cum manuum operatione, strictè verò & propriè magis dicitur de eâ parte Medicinæ, quæ sectione, unctione, aut aliâ quavis ratione, quæ manu administratur, vulnera curat: Vnde chirurgi medici vulnerarii audiunt aliter. Quod attinet Barbitonsores, horum officium fuit olim ignotum, & flagitii loco habitum, radereque adeò barbâ servitutis fuit indicium, conditionisque, & in genere calamitatis, quâ privatæ, quâ publicæ, ignominia quin etiam & ludibrii, immò pœnæ, fuitque adeò tempus, cum pro delicatulis sunt habiti in seculo intoso, qui barbam rasitâssent. Primus sanè, si arculas antiquitatis excutiamus, è Siciliâ Romam hos adduxit P. Sicinius. Hinc obtinuit, ut juvenes raderent barbam, institutumque id mansit usque ad annum quadragesimum. Ab urbe interim conditâ usque ad annum 454 juvenes pariter ac senes intonsi fuerunt, primusque, qui barbam quotidie rasitaret, traditur fuisse Africanus, cujus exemplû postmodum secutus Augustus. Apud Cretenses illud equidem loco pœnæ fuisse invenio, siquidem barba tonderetur, idque ipsum etiam apud Turcas obtinere autor Leunclavius. Nec desunt, qui hanc stupri pœnam fuisse asserant, securi barbas præcidere publicè hujus flagitii convictis, infamesque dimittere. Atque adeò, nescio quid non ceteris sapit vellere barbam, quæ phrasis in proverbium abiit, & valet idem, quod contemnere. Quid ergò? (Nam hoc fortè dicat aliquis:) An ergò omnis rasura tonsuravè promiscuè improba atque improbanda? Minimè genti! Non utiq; in affectata, necessariaque, persuade, si vel illa vel ista adhibeatur, ne pili capitis nimium luxuriantes visum impediunt, & qui in superiori labri sunt parte, inter comedendum obstaculum aliquod

objiciant, molestiamvé creent. Vide Clementem Alexandri-
num lib: 3. *Padag: Cap: 2. Vatum Disp: Theol: 5. de Excels: Mund:
part: post: thes: 5.*

XXIII.

Vitriarii, sive Fusores Vitri, claudunt hanc classem, quorum
vitri factura & ipsa accensetur artificiis sordidis: Non item,
saltem non æquè, institoria eorum vitriariorum, qui fusis vi-
tris utuntur, fusiliaquè vitreamina vendunt, quorum condi-
tio melior in comparatione.

XXIV.

*Artifices & Opifices, quorum opera sunt δουλικώταται, sunt cum alii,
tū isti: Typotheta & Typographi, Bibliopegi & Bibliopola Minutarii,
Librarii, Sartores ac Sarcinatores, Tabernarii, Tabellarii, Cursores, Ba-
juli, Fossores, Lignatores, Caudicarii, Vespillones, Apparitores, Li-
ctores, Carnifices.* Dicuntur δουλικώταται, quia in his plurimus est
corporis, nullus aut perexiguus animi atque ingenii usus.

XXV.

*Typotheta, Typographi sive Chalcographi, Bibliopegi & Bibliopo-
la Minutarii, Librarii* què, artificii quidem longè sunt utilissimi,
compendiosissimique, verùm nonnihil servilis tamen. Hone-
stior interim universè bibliopogorum, quàm typothetarum
aut typographorum, profectio in comparatione, saltem tuti-
or, & magis innoxia, quàm vel ipsorum bibliopolarum, libra-
riorumquè, quorum petulantiam inordinationemquè nullo
non tempore coërcuerunt leges. Neque immeritò. Si enim
Imperator descriptoribus ex quâcunque occasione imponit
manus amputationem, quidni eadem maneat pœna typogra-
phos & bibliopolas, qui venenum librorum infectorum spar-
gunt, & quidem celerius, quàm vel librarii antiqui, minoriquè
adèd cum precio & labore? Quòd si quoque etiam pœnâ digni
habiti, qui famosos libellos ediderunt, scripseruntvè, & qui in-
ventos non consumserunt, cur non multò magis nostri hi, quò
sic honori bonorum consulatur, & improbitas ac licentia ma-
lorum fortiter comprimatur, quæ solet esse multò maxima?

Si-

Sicut enim nihil, proh dolor, tam malè impiè & stultè dictum factum scriptumvè, quod non inveniatur suos persecutores, ita nihil nihil tã benè piè & sapienter dictum factum scriptumvè, quod non contrà inveniatur suos persecutores. Annon enim quidam, & ii quidem benè multi, in Platone notant confusio- nem? Annon sepiam alii vocant vocitant Aristotelem? Usur- patorem nonnulli Virgilium? Ipsi ipsi quin Ciceroni haud pla- cet semper Demosthenes, neque vel Cicero iterum Sallustio, vel Pompejo Trogo Livius. Sallustium Catonis ineruditum furem & affectorem non semel appellat Asinius, Senecam, tan- quam calcem sine arenâ, domi ridet Quintilianus, hunc iterum alii domi item suâ. Reperti deinde autem, qui Azonem Ictum nuncuparêt Agasonè, Iustinianum Analphabetum, Bartholum Battum, Baldum Bardum. Sed nec Homero pepercit Home- romaestrix Zoilus, vel Mænandro Cæcilius, qui sex libros scrip- sit de ejus furtis, sicut Lysymachus de furtis Ephori libros du- os, & Philostratus Alexandrinus de Sophoclis furtis consimi- liter. Verùm ad rem, sive rhombum. Quòd si lege Corneliâ de sicariis & veneficiis, qui venenum hominis causâ necandi fecerit, vendideritvè, vel saltem habuerit, plectitur, eò quòd plus sit veneno quàm gladio occidere, uti &, qui scivit vene- num eâ causâ comparatum, neque detexit tamen, & qui emit, inquam, & qui vendidit, quidni pœnâ digni sint, qui virus per- niciosorum librorum edunt, distrahunt, emunt, servant? Plu- ris siquidem est animus, qui inficitur, quàm corpus. Denique si expositores falsæ monetæ scientes pœnâ eâdem puniri de- bent, quâ qui adulterârunt, atque ad instar eorum, qui scienter falsis instrumētis utuntur, ponderibusvè, quidni pari pœnâ af- ficiendi nostri hi homines? Dico scienter. Potest enim fieri, ut, verbi gratiâ, bibliopola sit expers litterarum, librosquè sibi datos vendendos improvidè exponat, aut illis, quibus eos ha- bere non licet, vendat, qualis à pœnâ excusandus quidem, ve- rùm in tantum, non in totum, cùm imperitia culpæ annu- retur, ignorantiaquè juris non habeat exculationem. Sed &

non

non carebunt suspitione bibliopolarum, siquidem clam vendant hujusmodi libros, quoniam fraudis tunc suspicio delictum auget, malamque testatur fidem. Accedit autoritas sacrosanctæ antiquitatis, quæ Protagoram, cum in aliquo loco in hunc modum cœpisset: De diis quidem statuere nequeo, neque an sint, vel non, conjectare: Ob hoc principium profani operis urbe eum movit, libris ejus in foro cōcrematis, & sub præconis voce à singulis, qui illos habebant, investigatis. Id quod ipsum quoque senatus censuit de libris religionis, in arcæ Numę inventis, quos in comitio exussit. Sed & Lacedæmonii libros Archilochi è civitate exportari jusserunt, quod eorum parum verecundam & pudicam lectionem arbitrarentur: Quo consilio in Synodo Thessalicâ etiam Heliodori Æthiopica, eod quod amatoria tractarent, damnata, & ab ipsomet Ovidio, doctore *πᾶν ἰσχυρῶν*, Callimachus, Philetas, Anacreon, Sappho, Tibullus, Cornelius Gallus, haud alio nomine. *Tholosanus lib: 12. de Rep: cap: 7. & lib: 17. cap: 8.* Sed hæc ad tribunalia & tribunos publicos pertinent scilicet, non ad pulpita Academica, nisi fortè in thesi.

X X V I

Sartores ac Sarcinatores proximè quidem accedunt studii vicinitate, illi ad futores, hi ad veteramentarios, at non item sorditie: *Δουλιγγί* interim, hæctenusque probandi, quatenus non concinnant vestes contra leges vestiarias, taleque, in quibus nihil, quo defendi, aut corpus, aut pudor, possit, quibusque adeò sumtis mulier parùm liquidò nudam se non esse juret, ne adulteris quidem plus sui in cubiculo, quàm in publico, ostensura, atque ita quidem ostensura, ut nihil in corpore uxoris suæ plus maritus, quàm quilibet alienus agnoscat. Impudenter, impudenter, immò impudicè! *Schonborner lib: 3. Polis: cap: 47. Seneca lib: 7. de benef: cap: 9. Tertullianus de cult: scem: cap: ult.*

X X V I I

Tabernarii & ipsi servum pecus. Vnde Clemens Quintus
Cel.

ricos, tabernariam institorum in morem exercentes, exauto-
 ravit, ingredi que tabernas hos vetuit, excepto casu peregrina-
 tionis, nimiam quoque tabernarum & tabernariorum fre-
 quentiam leges civiles inhibuerunt, intuitu magni abusus.
 Absque quo fit, si tabernæ non sint officinæ voluptatum, aut
 receptacula furuncolorum, latruncolorum, lenuncolorum,
 tabacipotatorcolorum, neque nimis multæ sint numero, sed
 definitæ pro necessitate, equidem non video, cur non liceat,
 ut exercere cœnaculariam, ita tabernariam cauponiamque,
 licet professio ipsa minùs sit ingenua. Vide Clarissimum Vati-
 um, disp: Theol: 3. de Excel: Mundi, thes: 6.

X X V I I I

Tabellarii & Cursores sunt tantùm non idem Reipublicæ,
 quod corpori nostro pedes, Bajuli, quod humeri, Fossores ve-
 rò, Lignatores, & Candicarii, qui ejusdem commatis cum li-
 gnatoribus, si minùs re, minimum usu, quod manus. Illud
 tantùm hîc observandum in transitu, differre tabellarium à
 librario, eò quòd hîc fit scriptor tabellarum è libris, ille verò
 portitor, necnon à tabulario sive tabellione, qui scribit qui-
 dem tabellas & ipse, sed in specie publicas, eademq; custodit:
 Differre itè fossorè à fossario, sicut lignatorè differre dicimus
 à lignario, quorum alter fossatum facit, alter locat faciendũ, al-
 ter ligna colligit & cædit, alter verò vendit & locat cædenda,
 utut sepè lignarius generaliter pro ligni opifice sumatur:
 Differre denique bajulare, portare, & ferre, ita ut tam ba-
 julare, quàm portare, sit propriè φέρω sive onus propriis hu-
 meris ferre, sed bajulare corporis tantùm, & portare etiam,
 animi, aliquandò quin etiam plus, quàm ferre.

X X I X.

Vespillones generali notione cõprehendunt sub se Libitinarios,
 Bultuarios, Sandapilarios, Atratos, Anteambulones, Præcones Fe-
 rales, Pollinctores, Præficas, adeoq; duobus verbis, totum ge-
 nus τῶν Νεκροφόρων ἢ Νεκροῦμένων, quorũ illi cadavera defunctorũ
 ad sepulturam deferrebant, hi verò ad eã parabant ac præpara-
 bant,

bant, utrorumque munus minus fuit liberale atque ingenium, sed magè tamen vespillonum, qui sic dicti, non tam à vespis, quàm à vestium spoliatione, aut à vesperâ potiùs, sicut pollinctor, non tam à pelle & ungo, quasi pellunctor, sive pellis unctor, aut à polio & ungo, quasi polinctor, id est, poliens unctor, quàm à polluo & ungo, quasi pollunctor, id est, pollutorum unctor. *Videsis Instit: meas Oeconom: lib: 1. cap: 11. p. 436.* XXX

*Denique Apparitores, Lictores, Carnifices, quorum operæ admodum fuerunt cognatæ, sed distinctæ tamen. Apparitor namque jus ligandi tantum habebat in civilibus, lictor verò etiam in criminalibus, qui antiquitus carnificum haud semel officium fuit functus, neque tantum reis in carcere custodiendis præfectus, verum & carnibus ex homine faciendis, id est, mutilandis damnatorum membris, præpositus, id quod proprium erat carnificum. Sicut enim apparitor nomè accepit ab apparendo, quòd magistratui semper appareret, lictor, verò, non tam à litando, quasi litor, quòd litaret, hoc est, interficeret reos, tanquam *λειβυρῆς* publicus, quàm à ligando, vel quòd, cum magistratus què virgis verberari iussisset, crura ejus ac manus ligaret, ligatovè virgarum fasces gereret, sic carnifex à faciendâ carne denominationem accepit, hoc est, inde, quòd faceret, ut corpus vivum fieret caro, id est, mortua. Vtrorumque, id est, tam lictorum, quàm carnificum, officium moribus fuit probrosum, adeò ut non ipsi tantum pro infamibus haberentur, verum etiam filii eorum, filiarque, præsertim apud castos Romanos, apud quos lege censoriâ fuit cautum, ne quis carnifex esset civis Romanus, neu in urbe domicilium haberet, nevé concioni interesset, ne ejus præsentia illa tunc staretur, necessarium interim, licet horridum & horrendum, sordidumque, vel quòd natura ipsa humana hujusmodi homines averfaretur, qui exequantur mortis etiam meritæ supplicium, vel quòd plerunque essent homines notæ haud bonæ, qui eliguntur ad hoc officium, vel quòd ad sordi-*

da

da ministeria ferè adhiberentur, velut ad cloacas purgandas, ad cadavera excorianda, Etc. *Ibidem* p. 437. *Vide Besoldum disp: 2. de Iure Ordinibusque Civium, Cap: 11. sect: 4. Hanonium disp: Polit. 2. thes: 51. Berneggerum quali: miscel: 37.*

X X X I.

Artifices & Opifices, quorum opera sunt ἀγροτέματα, sunt cum alii, tum nominatim sequentes: Vinctores, Balneatores, Fornacarii, Mediastini, Scoparii, Janitores, & Portitores, Dicuntur ἀγροτέματα, quia in his nullus virtutis est usus, siue animi, siue corporis.

X X X I I.

Vinctores siue Aليا in eo dissident & disconveniunt cum unguentariis, quòd hi unguenta arte parent præparent, illi verò paratis ac præparatis utantur in commoda utentium, hoc meliores, quòd unctores valetudini, unguentarii voluptati inserviant, qui propterea cum aliis urbibus, tum spartâ, sunt ejeti, eò quòd suppeditarent materiâ luxus maximè supervacui.

X X X I I I

Balneatores unctoribus proximi in hoc ordine, quoniam in balneis ferè veteres inungebantur. Quæ duum generum. Alia enim sunt Publica, alia Privata, illa balneæ propriè, hæc balnea. Istud hinc de officio, ut balnea publica pro diversitate sexuum sint distincta, & diurna potiùs, quàm nocturna. Univerſè interim præferuntur privata. Quanquam nonnunquam etiam balneæ privatæ à privatis hominibus publicè possint queat præberi. Qui ignis in fornace balnei accendendi curam habent & gerunt, Fornacarii dicuntur, suntque iidem cum fornacatoribus, sed distincti à furnariis tamen, sicut fornax à furno.

X X X I V

Mediastini nomen inde habent, quòd medijs in ædibus stent ad obsequia, quòd ad cujusvis iussa atque imperata præstò sint, vilissimaque & abjectissima quævis munia obeant, sic dicti à medio & stando potiùs, quàm vel à medio & stant, vel à medio & stabulo. Quamvis alii simplicius nomen hoc deducant à medio, ita ut reliquum in vocabuli productione sit numerandum

dum potius, quàm ponderandum mensurandumque, sicut
melsonautam hoc modo dicimus, qui est medius inter nau-
tas summos & imos. Ne id quidem adeò malè.

X X X V

Scoparii sic dicuntur, eò quod scopent vel scopant, hoc est,
scobem seu pulverem everrant, tordentiaq; pavimenta pur-
gent. Quo fit, ut scopæ sint & maneat scopæ, hoc est, viles
& abjectæ, sicut & illi, qui has tractant.

X X X V.

Ianitores & Portitores, alteri à januâ nomen assumerunt, al-
teri à portâ, cui aperiundæ & claudendæ sunt præfecti. Dif-
ferant differunt enim, ne erres, janua & porta, illa parietis &
domorum, sic nominata à Iano, cui consecratum omne prin-
cipium, hæc urbis, arcis, munitionum, castrorum, sic dicta à
portando, hoc est, importando atque exportando. *Consulesis*,
*Institutiones meas Oeconomicas præallegato libro & capite, unde ple-
raque omnia petita.*

X X X V I I

Quid juris, æquivè? Omnesne hi cives indifferenter? Equi-
dem distinxi, primò inter civem plenum & semiplenum,
hinc inter formam Reipublicæ astrictiorem & liberiolem, de-
mùm inter artifices superiores atque inferiores. Illi cives ple-
ni fortean esse possint, vel in Republicâ restrictiori, saltem li-
beriori, hi non item, nisi fortè semipleni. Quâ de re sic Be-
foldus: Qui disputant, an inter cives opifices sint numerandi,
næ illi sumunt nomen civis pro pleno cive, sive, prout in de-
mocratia habentur cives, & ab Aristotele definiuntur, qui
de rebus & negotiis, honorum, dignitatum, suffragiorû, ac judiciorû,
sunt participes pleno jure, quomodo nomè civis, meo judicio,
vix competit artificibus, nisi fortè superioribus. Cùm enim
in optimâ Republicâ civis esse debeat perfectissimâ virtute
præditus, non possit autem virtutem sectari, qui vilioribus o-
pificiis vitam traducit, civem plenum: talis agere quî possit?
Aut, quî minutiis occupatus, civiles, hoc est, sublimes & ge-
ac-

nerosos concipere spiritus? Romæ profectò nemini quon-
dam licuit civium exercere opificium, nemoquè adeò civis
Romanus potuit esse sartor aut futor, sed omnes o-
portebat esse, vel ociofos, vel milites. *Dissert: 2. de Jure Or-
dinibusquè Civium, cap: 3. num: 7. & cap: 11. num: 3.* An verò è
civium numero nominatim excludendi Pantomimi, Histrio-
nes, Ludiones, & hujusmodi voluptatum artifices, ac corru-
ptionum administri, nec non Carnifices, *de hoc dubio vide sis e-
undem ibidem, num: 4. & Piccartum in Observ: Historico-Politicis,
dec: 4. cap: 4.* Pro carnificis admiffione stat, quòd apud Israëlita-
tas populum legimus lapidavisse condemnatos, ab eovè, qui
proximus à rege erat, mortis reum interfectum, quodq; apud
Romanos ipse Imperator quandoque fertur occidisse delin-
quentes, nec non tribuni olim suà manu supplicia sumfisse.
Et quid quèd carnifex aliud, quàm justitiæ minister secunda-
rius? Còtra verò admiffionè pantomimorù, histrionù & ludio-
nù facit, quòd Theologus Afer Tertullianus nimis quàm verè
theatra gentium appellat consistoria impuditiæ, Veneris
sacraria, arcem turpitudinum, stuprandisquè moribus apta
conciliabula, in quibus, teste Augustino, omnia pietati & ho-
nestati contraria fiunt, tanquam in publicis impudentiæ ludis,
in quibus propterea eodem facinore obstringitur spectator
cum actore, paremquè cum manibus & pedibus noxam con-
trahunt oculi aures & linguæ, quoniam quod facere vetitum,
idem & adspicere & audire & loqui vetitum. Quæ causa præ-
cipuè movit Solonem, cur Thespim Tragedum acerbè incre-
pitaret, causantiquè, jocum esse, responderet, baculo terræ
impacto, jocum illum seria secum ducere. In cujus masculum
dictum desino.

Corol-

Corollaria Respondentis.

I

AN princeps sit legibus solutus? Dist.

II

Utra sit major, Reipublicanè universæ, an regis solius, potestas? Aff: Prius.

III

An Christianis competat functio magistratus politici, ipsis liceat bella gerere, fonteque gladio punire? Aff.

IV

Utrum Pontifex in omnes principes potestatem habeat? Et, an reliqui sacerdotes atque episcopi negotiis secularibus se debeant immiscere? Neg.

An

An subditi possint & debeant resistere Tyranno? Aff.

An, qui faeminam regni haeredem ducit, etiam acquirat majestatem? Neg.

An filii, ante acceptam à patre nobilitatem nati, privilegiis nobilitatis fruuntur? Aff.

Annon Judæi sint tolerandi quidem, sed non Remp: admittendi? Aff.

Ad ornatissimum dominum

RESPONDENTEM.

Civicus ordo suos Patronos hactenus omnis
Arbitrio docti Præsidis obtinuit :

Hujus cura illis, de toto corpore soli

Qui superant , temet, qui tueare, dedit.

Spartam nactus habes, Weidnere, insignis amici

Nate mei, egregiam: Condecoranda tibi est.

Hoc facis, ac facis hoc, ut nulli plura priores

Debuerint, debet quàm tua turba tibi.

Perfacile est, nulla defendere lite petitos,

Quos multi carpunt, difficile asserere est.

Abrahamus Bocstadius.